

ΕΝΔΙΚΑ ΜΕΣΑ: ΠΑΡΕΛΘΟΝ-ΠΑΡΟΝ-ΜΕΛΛΟΝ

Λάμπρος Χ. Μαργαρίτης

Καθηγητής Ποινικού Δικαίου
και Ποινικής Δικονομίας στο Α.Π.Θ.

- Ο νέος ΚΠΔ, που τέθηκε σε εφαρμογή από 01-07-2019 με τον κυρωτικό Ν. 4620/2019, αποτελεί ουσιαστικά αποτύπωση θέσεων και απόψεων τεσσάρων σχεδίων, ήτοι εκείνων: του έτους 1995 υπό την προεδρία του αείμνηστου Δασκάλου **Ι. Μανωλεδάκη** – του έτους 2007 υπό την προεδρία του αείμνηστου Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου **Ε. Κρουσταλάκη**- του 2014 υπό την προεδρία Καθηγητή **Λ. Μαργαρίτη** - του έτους 2019 υπό την προεδρία του αντισειασγγελέα του Αρείου Πάγου **Ν. Παντελή** αρχικά και του Καθηγητή **Θ. Δαλακούρα** στο τέλος.
- Αν σωστά εκτιμώ τα πράγματα, η δουλειά των παραπάνω επιτροπών είναι, ποσοτικά και ποιοτικά, εντελώς διαφορετική από εκείνη των αντίστοιχων επιτροπών που οδήγησαν στην σύνταξη του προϊσχύσαντα ΚΠΔ. Δεν μπορώ και δεν θέλω να πω εάν είναι καλύτερη ή χειρότερη, λέω απλώς ότι είναι διαφορετική, σταθμίζοντας δύο παραμέτρους: **πρώτον**, ότι κανένα μέλος καμίας από τις επιτροπές δεν άκουγε στο όνομα **Άγγελος Μπουρόπουλος** και **δεύτερον** καμίας επιτροπής οι συζητήσεις δεν έχουν αποτυπωθεί σε πρακτικά εκτάσεως και πιστότητας ανάλογης με εκείνη των τρίτομων πρακτικών του προϊσχύσαντος ΚΠΔ. Έτσι ο μεν ερμηνευτής και εφαρμοστής δεν γνωρίζει το πως και το γιατί της κάθε μεταβολής, σε καθένα δε μέλος της όποιας επιτροπής είναι ευχερώς διαθέσιμο το “άλλοθι” της μη συμπράξεως του. Προσωπικά, πάντως, οφείλω να πω ότι : αναγνωρίζω την απουσία του **Μπουρόπουλου** – αποδίδω την ανυπαρξία πρακτικών στην έλλειψη υποδομής – θεωρώ όχι και πολύ “έντιμο” το “άλλοθι” όσο δεν συνοδεύεται με αποχώρηση από την επιτροπή.

- Επισημαίνεται κάτι το αυτονόητο: Το παραγόμενο από μια ομάδα εργασίας προϊόν είναι, ιδίως όταν τα μέλη της είναι αριθμητικά πολλά και επιστημονικά αναγνωρισμένα, είναι σύνθετο και ταυτόχρονα εισηγητικό. Συνθετικό, στο βαθμό που επιχειρεί να συγκεράσει τις ανάγκες της πράξης και τις απαιτήσεις της θεωρίας -επιχειρεί, δηλαδή, να μην υποτιμήσει τα πολλάκις εμφανιζόμενα σε εφαρμοστικό επίπεδο αμυντικά αντανακλαστικά και να συγκρατήσει τα όχι σπάνια εκδηλούμενα σε θεωρητικό πεδία φαινόμενα υπερβατικών αξιώσεων. Τελικά, και η νομοθέτηση είναι, υπό κάποια έννοια και σε περιορισμένη έστω έκταση, **η τέχνη του κανονιστικά εφικτού**. Εισηγητικό, στο μέτρο που η τύχη του παραγόμενου από την ομάδα εργασίας προϊόντος εξαρτάται και από τη βούληση της εκάστοτε κυρίαρχης πολιτικής εξουσίας. Η όποια, λοιπόν, νομοπαρασκευαστική επιτροπή οφείλει να έχει αυτογνωσία ως προς την αποστολή της και αυτοπροστασία απέναντι στο ενδεχόμενο της εργαλειοποίησής της.
- Ο ισχύων ΚΠΔ, συνολικά κρινόμενος και ως σύνθεση όλων των Σχεδίων θεωρούμενος, αποτελεί νομοθέτημα κινούμενο σε θετική κατεύθυνση. Ωστόσο, αυτή η επί της αρχής καταφασκόμενη θετικότητα θα μπορούσε να είναι νομοτεχνικά αρτιότερη, δογματικά συνεκτικότερη και εφαρμοστικά ευχερέστερη. **Τούτο σημαίνει ότι δεν χρειάζεται αντικατάσταση αλλά συμπλήρωση - δεν πρέπει να γκρεμιστεί αλλά να διορθωθεί, όπου κρίνεται αναγκαίο**. Και αυτό, για να ενισχυθεί ο δείκτης πρακτικής αφομοίωσης του, να ισχυροποιηθεί η ταχύτητα της ποινικής διαδικασίας, να εμπλουτιστούν δικαιοκρατικά κάποιες περιοχές ύλης και να βελτιωθεί νομοτεχνικά το κανονιστικό περιεχόμενο ορισμένων ρυθμίσεων που ήδη άρχισε να δημιουργεί σε πρακτικό επίπεδο δυσχέρειες.
- Το ως άνω έργο προσπάθησε να επιτελέσει η διαρκής Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή, της οποίας είχα την ύψιστη τιμή να προεδρεύω. Χρέος μου είναι να κάνω γνωστό, ως αντίδωρο της πρόσκλησης που μου απευθύνετε για την σημερινή παρουσία μου, ότι η Ένωση σας εκπροσωπήθηκε στην επιτροπή πλειοψηφικά και παραγωγικά. Θα ήταν ιεροσυλία αν δεν έκανα ρητή αναφορά: στην σοφία και ανεκτικότητα των αντεισαγγελέων του Αρείου Πάγου Θ. Κατσιρώδη και Χ. Βουρλιώτη – την εμπειρία και την δημιουργικότητα των εισαγγελέων Ε. Μπακέλα,

Α. Ζήση, Κ. Τζαβέλα και Δ. Μητρουλιά – τον ενθουσιασμό και τις ανησυχίες των εισαγγελέων πρωτοδικών Α. Παπαμαθαίου, Β. Αδάμπα και Γ. Παναγιωτόπουλου. Μαζί με αυτούς και οι κκ. Καμπανάρη και Οικονόμου, Πρόεδρος εφετών και πρωτοδικών αντίστοιχα – οι συνάδελφοι κ.κ. Αγ. Κωνσταντινίδης, Μ. Καΐφα. Ν. Μπιτζιλέκης και Ν. Λίβος, και οι δικηγόροι κ.κ. Ζ. Κωνσταντίνου και Π. Τσιρίδης. Μια ομάδα μελών με πλεόνασμα γνώσεων, εμπειρίας και ευπρέπειας.

- Τις θέσεις αυτής της επιτροπής υιοθετεί, στο σύνολο τους τουλάχιστον όσο αφορά τον ΚΠΔ, το προωθούμενο νομοσχέδιο. Οι πιο σημαντικές από τις τροποποιήσεις αυτές είναι οι ακόλουθες κατά χώρο:

I.- ΓΕΝΙΚΟΙ ΟΡΙΣΜΟΙ

- Η δυνατότητα του εισαγγελέα του Αρείου Πάγου να παραγγείλει την κατ' απόλυτη προτεραιότητα διενέργεια της ανάκρισης και την εισαγωγή της υπόθεσης στο ακροατήριο (:άρθρο 32 ΚΠΔ) στα εγκλήματα του 19^{ου} κεφαλαίου του ειδικού μέρους του ΠΚ.
- Η σε επίπεδο προκαταρκτικής εξέτασης εξομοίωση της μεταχείρισης των ανηλίκων με τους ενήλικους δράστες (:άρθρο 43 παρ 1 ΚΠΔ).
- Η επί εκκρεμοδικίας θεώρηση ως απαράδεκτης της χρονικά μεταγενέστερα ασκηθείσας ποινικής δίωξης ανεξάρτητα από το δείκτη της δικονομικής ωριμότητας (:άρθρο 57 παρ 3 ΚΠΔ).

II.- ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ ΚΑΘ' ΥΛΗΝ ΠΟΙΝΙΚΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ

- Η επί προσώπων ιδιάζουσας δωσιδικίας υπαγωγή στο τριμελές εφετείο και των κακουρηγημάτων αρμοδιότητας μονομελούς εφετείου (:άρθρο 111 παρ Α6 ΚΠΔ).

- Ο εμπλουτισμός της αρμοδιότητας του μονομελούς εφετείου με την προσθήκη κακουργημάτων του Δασικού Κώδικα (:άρθρο 68 ΝΔ 86/1969) και του άρθρου 71 του περί προστασίας των δασών Ν. 998/1979.
- Η εφαρμογή των διατάξεων του Κώδικα περί Δικηγόρων επί αυτόφωρων πλημμελημάτων τελούμενων στο ακροατήριο από συνήγορο διαδίκου σε βάρος μελών του δικαστηρίου (:άρθρο 117 ΚΠΔ).
- Η διεύρυνση της κατ' εξαίρεση αρμοδιότητας του μονομελούς πλημμελειοδικείου με την προσθήκη των πλημμελημάτων των άρθρων 372 και 57 Ν. 4497/2017 (:άρθρο 115 ΚΠΔ).
- Η διευκρίνιση πως η κατ' άρθρο 119 ΚΠΔ εξαιρετικής δικαιοδοσίας ασκείται με την προϋπόθεση ότι το αναρμόδιο δικαστήριο είναι ανώτερο.
- Η κατ' άρθρο 120 παρ 3 ΚΠΔ επαναφορά της υποθέσεως από το αναρμόδιο δικαστήριο στην προδικασία αποκλείεται όταν ήδη διενεργήθηκε κύρια ανάκριση καθώς και όταν ο χαρακτήρας της πράξης ως κακουργήματος προκύπτει από την αποδεικτική διαδικασία στο ακροατήριο.
- Η από το δευτεροβάθμιο δικαστήριο ανέκκλητη εκδίκαση όταν το έγκλημα υπάγεται στην αρμοδιότητα κατωτέρου του δικάσαντος πρωτοδίκως αναρμόδιου δικαστηρίου (:άρθρο 121 ΚΠΔ).

III.- ΑΠΟΔΕΙΞΕΙΣ

- Επί της κατ' άρθρο 201 ΚΠΔ αναλύσεως DNA, ρητά εξαιρέθηκε από την ανάλογη εφαρμογή των περί τεχνικών συμβούλων άρθρων 204 έως 208 ΚΠΔ η περίπτωση των αυτόφωρων εγκλημάτων.
- Η μαρτυρία συγκατηγορούμενου (:άρθρο 211 ΚΠΔ) και η χωρίς προσδιορισμό της πηγής των πληροφοριών μαρτυρική κατάθεση (:άρθρο 224 ΚΠΔ) λαμβάνεται υπόψη μόνον αν καταγράφεται ρητά στη σχετική καταδικαστική

απόφαση το άλλο αποδεικτικό στοιχείο που συναξιολογείται για τη θεμελίωση της ενοχής.

IV.- ΠΡΟΑΝΑΚΡΙΣΗ

- Η διεύρυνση της δυνατότητας υποβολής μικτής (εισαγγελικής) προτάσεως και επί των συναφών εγκλημάτων είτε πρόκειται για έναν είτε για περισσότερους κατηγορούμενους. (: άρθρο 245 παρ 1 ΚΠΔ)

V.- ΚΥΡΙΑ ΑΝΑΚΡΙΣΗ

- Το επιτρεπτό της επιβολής περιοριστικών όρων σε βάρος ανηλίκων που τέλεσαν κακουργήματα πέραν εκείνων του άρθρου 127 ΠΚ για τα οποία μπορεί να επιβληθεί προσωρινή κράτηση (: άρθρο 287 παρ 2 ΚΠΔ).
- Η από το δικαστήριο που συνεδριάζει στο ακροατήριο δυνατότητα παρατάσεως της προσωρινής κρατήσεως όχι μόνον επί αναβολής αλλά και στις περιπτώσεις ακυρώσεως της εισαγωγής ή εκδικάσεως της υποθέσεως.

VI.- ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΣΤΟ ΑΚΡΟΑΤΗΡΙΟ

- Ο αυτεπάγγελτος διορισμός συνηγόρου και επί πλημμελημάτων για τα οποία ο νόμος απειλεί ποινή φυλακίσεως τουλάχιστον τριών ετών.
- Η αναμόρφωση του περιεχομένου του άρθρου 343 παρ 2 ΚΠΔ, με τη σαφή πρόβλεψη ότι το δικαστήριο, εφόσον μετά το πέρας της αποδεικτικής διαδικασίας και πριν από την απόφαση για την ενοχή προσανατολίζεται σε βελτίωση της κατηγορίας ή ορθότερο νομικό χαρακτηρισμό, οφείλει να ενημερώσει τον κατηγορούμενο και να του δώσει τον αναγκαίο χρόνο προετοιμασίας.

VII.- ΠΑΡΑΔΕΚΤΟ ΕΝΔΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ

- Η κατάργηση της διάκρισης των ενδίκων μέσων σε τακτικά και έκτακτα και η επαναφορά της επανάληψης διαδικασίας στις έκτακτες διαδικασίες (: άρθρο 462 ΚΠΔ).
- Η ρητή αναγωγή του έννομου συμφέροντος σε προϋπόθεση παραδεκτού του ενδίκου μέσου (: άρθρο 476 παρ 1 ΚΠΔ).
- Η σαφής αποτύπωση στην (αφορώσα τα ένδικα μέσα των εισαγγελέων) διάταξη του άρθρου 465 ΚΠΔ της οριζόντιας σχέσεως, με την έννοια της μιας για κάθε βαθμό δικαιοδοσίας εισαγγελικής κρίσεως.
- Οι μεταβολές του αντιμετωπίζοντος την προθεσμία των ενδίκων μέσων άρθρου 473 ΚΠΔ και δη : η επέκταση και στην έκδοση των προβλεπόμενων για το ευρωπαϊκό ένταλμα συλλήψεως – η έναρξη του χρόνου παραγραφής της ποινής 30 ημέρες από την δημοσίευση της τελεσίδικης απόφασης – η επί εκκλητών αποφάσεων υποχρέωσης καθαρογραφής τους εντός του απολύτως αναγκαίου χρόνου, όταν ο εισαγγελέας του Αρείου Πάγου πρόκειται να ασκήσει αναίρεση εναντίον τους.
- Η μη αναγκαιότητα μεταγωγής του κρατουμένου αναιρεσείντος όταν η αναίρεση πρόκειται να απορριφθεί ως απαράδεκτη κατ' άρθρο 476 παρ 1 ΚΠΔ- η κλήση για συμπλήρωση τυπικών διατυπώσεων που δεν έχουν τηρηθεί και η διάσωση του παραδεκτού του ενδίκου μέσου σε περιπτώσεις παραδρομών των δημοσίων οργάνων .
- Η ευκρινής διατύπωση στο άρθρο 471 ΚΠΔ ότι το παραδεκτό του ενδίκου μέσου συνιστά προϋπόθεση της ανασταλτικότητας του.

VIII.- ΕΦΕΣΗ ΚΑΤΑ ΒΟΥΛΕΥΜΑΤΟΣ

- Η κατ' άρθρο 477 ΚΠΔ σαφής προσθήκη ότι οι περιοριστικά στο άρθρο 478 ΚΠΔ αναφερόμενοι λόγοι δεν αφορούν τις ειδικές περιπτώσεις εφέσως κατά βουλευμάτων, όπως εκείνες των άρθρων: 14παρ 4 Συντ. (=διατήρηση ή όχι της κατασχέσεως εφημερίδας ή άλλου εντύπου) – 17 Ν.1968/1991 (=απόλυση υπό όρο) – 172παρ 4 Ν. 2960/2001 (:απόφαση να μη γίνει κατηγορία για λαθρεμπορία) και 2 Ν.2475/1920 (:απαγόρευση εξόδου από την Χώρα).
- Η (με τη διαγραφή του όρου 'ευθεία') επαναφορά της ελλείψεως νόμιμης βάσεως ως λόγου εφέσεως (: άρθρο 478 παρ. 1 ΚΠΔ).

IX.- ΑΝΑΙΡΕΣΗ ΚΑΤΑ ΒΟΥΛΕΜΑΤΟΣ

- Η στο άρθρο 483 παρ. 3 ΚΠΔ ρητή πρόβλεψη ότι κανένα πρόσωπο δεν έχει δικαίωμα αναιρέσεως, εάν για όλα τα δικαιούχα πρόσωπα δεν παρήλθε η προθεσμία εφέσεως.
- Η στο άρθρο 483 παρ. 2 ΚΠΔ αναγόρευση του παραδεκτού της αναιρέσεως ως προϋπόθεσης αυτεπάγγελτης έρευνας των λόγων της.

X.- ΕΦΕΣΗ ΚΑΤΑ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ

- Η πρόβλεψη στο άρθρο 498 ΚΠΔ ότι αν δεν διοριστεί αντίκλητος ή αν δεν δηλωθεί με ακρίβεια η κατοικία ή κάθε μεταβολή της, οι επιδόσεις γίνονται κατά το άρθρο 156 παρ. 4 ΚΠΔ.
- Ο εμπλουτισμός της δικαιοδοσίας του κρίνοντος έφεση κατά αποφάσεως που κήρυξε αναρμοδιότητα δικαστηρίου, αφού αυτό μπορεί να λάβει υπόψη του αυτεπαγγέλτως το δεδικασμένο, την εκκρεμοδικία, την παραγραφή του αξιοποίνου και την απόλυτη ακυρότητα.

- Η επαναφορά της διατάξεως του άρθρου 501 παρ 4 του προισχύσαντος ΚΠΔ – δηλαδή ότι ο απών στη μετ' αναβολή ή διακοπή συζήτηση εκκαλών δικάζεται σαν να ήταν παρών, αναγνωριζομένου, όμως, ρητά του δικαιώματος ακυρώσεως της διαδικασίας.
- Η ανασταλτική δύναμη της εφέσεως κατά αποφάσεων δικαστηρίων ανηλίκων αντιμετωπίζεται (: με μεταφορά της πρόβλεψης από την παρ. 4 στην παρ. 3 του άρθρου 497 ΚΠΔ) με σημείο αναφοράς τον πλημμεληματικό χαρακτήρα της πράξεως του ανηλίκου.

XI.- ΑΝΑΙΡΕΣΗ ΚΑΤΑ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ

- Η κατ' άρθρο 507 ΚΠΔ αναπροσαρμογή της προθεσμίας του εισαγγελέα του Αρείου Πάγου από 30 μέρες σε 1 μήνα.
- Ο ορισμός ως καταληκτικού σημείου εφαρμογής του επεικέστερου νόμου από τον Άρειο Πάγο του χρόνου δημοσιεύσεως της αποφάσεως του Αρείου Πάγου (:άρθρο 511 ΚΠΔ).
- Η επαναφορά του άρθρου 522 ΚΠΔ στη μορφή που είχε στον προΐσχύσαντα ΚΠΔ, αφού καταργήθηκε η πρόβλεψη περί συμμετοχής των πρότερον δικασάντων δικαστών στη σύνθεση του δικαστηρίου της παραπομπής επί αναιρέσεως της αποφάσεως μόνο κατά το σκέλος της ποινής.
- Η στο άρθρο 524 παρ. 1 ΚΠΔ ρητή πρόβλεψη ότι αποφάσεις της Ολομέλειας και των τμημάτων του Αρείου Πάγου δεσμεύουν τα δικαστήρια που απασχολούνται με την ίδια υπόθεση, ως προς τα νομικά ζητήματα που έλυσαν.
- Η ρητή πρόβλεψη στο άρθρο 471 παρ. 2 ΚΠΔ ότι την αναστολή εκτελέσεως ενόψει αναιρέσεως χορηγεί το τριμελές ή πενταμελές εφετείο, αν το εκδόν την απόφαση δικαστήριο είναι το ΜΟΔ ή το ΜΟΕ και αυτό δεν συνεδριάζει κατ' άρθρο 377 ΚΠΔ.

- Η μεταβολή του άρθρου 513 ΚΠΔ, με εισαγωγή υποχρέωσης του εισαγγελέα του Αρείου Πάγου κατάθεσης του σημειώματος του το αργότερο μέχρι την προηγούμενη (εργάσιμη) ημέρα της ημέρας συζητήσεως της αναιρέσεως.
- Η αλλαγή της προβλεπόμενης από τον άρθρο 523 ΚΠΔ προθεσμίας υποβολής επανεξετάσεως από έναν σε δύο μήνες.

XII.- ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΠΟΙΝΩΝ

- Η σαφής πρόβλεψη στο άρθρο 552 παρ. 1 ΚΠΔ ότι επί εκτελέσεως κατά του ίδιου προσώπου περισσότερων καταδικαστικών αποφάσεων, μέχρις ότου καθοριστεί συνολική ποινή θεωρείται ότι, εκτίεται η βαρύτερη ποινή.
- Ο κανονιστικός εμπλουτισμός του άρθρου 551 ΚΠΔ, αφού ρυθμίζεται με σαφήνεια η αρμοδιότητα και επί αποφάσεων δικαστηρίων ανηλίκων και η (πέραν του σχηματισμού συνολικής ποινής) δικαιοδοσία του δικαστηρίου.
- Η ρητή πρόβλεψη στο άρθρο 556 ΚΠΔ ότι το ανώτατο χρονικό σημείο αναβολής (= σημείο έναρξης της εκτελέσεως της ποινής) είναι η παράδοση του καταδίκου στη φυλακή και ότι η αναβολή της περιπτώσεως γ' μπορεί να δοθεί για περισσότερους της μιας φορές αρκεί συνολικά ο χρόνος να μην υπερβαίνει τους έξι μήνες.
- Η ουσιαστική αναδιατύπωση του άρθρου 562 ΚΠΔ, ώστε να καθίσταται σαφές ποιος εισαγγελέας και ποιο δικαστήριο έχουν αρμοδιότητα επιλύσεως αμφιβολιών ή αντιρρήσεων σχετικά με την εκτελεστότητα της απόφασης και το είδος ή τη διάρκεια της ποινής.

Αναλυτικότερες προσεγγίσεις των ως άνω μεταβολών θα γίνουν ασφαλώς με τις εισηγήσεις που ακολουθούν. Κλείνοντας, κάποιες καταληκτικές παρατηρήσεις διατυπώνονται: **Πρώτον**, όλες οι προτάσεις μας αναζήτησαν την ισορροπία, με στόχο την επίτευξη της συνεναινεσης και της αποδοτικότητας. **Δεύτερον**, ο ισχύων ΚΠΔ ως νέο νομοθέτημα δεν αλλοιώνεται στον κορμό του, μιας και δικαιούται τον χρόνο δοκιμασίας του **τρίτον**, οι θέσεις μας

διαμορφώθηκαν ελεύθερα και αβίαστα, χωρίς καμία επιρροή ή παρέμβαση. **τέταρτον**, σε εσάς ανήκει η εφαρμογή τους, και στην επιτροπή, η οποία ως Διαρκής εξακολουθεί να λειτουργεί με την ίδια σύνθεση, η ετοιμότητα για την αντιμετώπιση κάθε προβλήματος που θα ανακύψει.